

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ ، وَلِلَّهِ الْحَمْدُ

چشم ، مخصوص تماشاست اگر بگذارند
و تماشای تو زیباست اگر بگذارند
من از اظهار نظر های دلم فهمیدم
عشق هم صاحب فتواست اگر بگذارند
سند عقل مشاع است همه می دانند
عشق ، اما فقط از ماست اگر بگذارند
روستا زاده ام و سبز تر از برگ درخت
دل من وسعت صحراست اگر بگذارند
دل دریایی من این همه بیهوده مگرد
خانه ی دوست همین جاست اگر بگذارند
محمود اکرامی

صدای پای عید می آید. عید قربان عید پاک ترین عیدها است عید سر سپردگی و بندگی است. عید بر آمدن انسانی
نو از خاکسترهای خوبستن خویش است. عید قربان عید نزدیک شدن دلهایی است که به قرب الهی رسیده اند. عید
قربان عید بر آمدن روزی نو و انسانی نو است.
عید قربان که پس از وقوف در عرفات (مرحله شناخت) و مشعر (محل آگاهی و شعور) و منا (سرزمین آرزوها، رسیدن
به عشق) فرا می رسد، عید رهایی از تعلقات است. رهایی از هر آنچه غیرخدایی است. در این روز حج گزار،
اسماعیل وجودش را، یعنی هر آنچه بدان دلبستگی دنیوی پیدا کرده قربانی می کند تا سبکبال شود.

عید قربان بزرگ ترین روز حج محسوب می شود؛ چنان که از امام صادق (علیه السلام) نقل است که در جواب معاویه بن عمار که از ایشان درباره «يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ» (1) پرسیدند، فرمودند: «آن، روز عید قربان است.» (2) از آن جهت می توان گفت عید قربان تجلی توحید بوده و نمادی از تجلی انسجام اسلامی در ایام حج است.

قربان؛ عید همه مسلمین

عید قربان یکی از اعیاد مهم مسلمین است که برخلاف بسیاری از اعیاد، مورد اختلاف نیست؛ چراکه همه فرق مسلمین این روز را عید محسوب می کنند؛ لذا در دعای مخصوص قنوت نماز عید می خوانیم: «اللهم انی اسألك بحق هذا اليوم الذی جعلته للمسلمین عیدا و لمحمد صلی الله علیه و آله ذخرا و شرفا و کرامة و مزیدا...؛ بارالها! به حق این روزی که آن را برای مسلمانان عید و برای محمد (صلی الله علیه و آله) ذخیره و شرافت و کرامت و فضیلت قراردادی...» و بدین گونه عید را فقط مخصوص مؤمنین ندانسته، همه مسلمین را در آن سهیم می دانیم و اعتقاد داریم این گردهمایی عظیم رهیافتی برای رسیدن به اعتصام به حبیل الله (3) است که یکی از مهم ترین دستورات اجتماعی اسلام است.

بنا بر این با توجه به مباحث مطرح شده، مناسک حج که در اوج عظمت آن عید قربان قرار دارد، علاوه بر رسیدن به توحید عاملی است مؤثر برای نیل به انسجام و همبستگی هر چه بیشتر مسلمانان. لذا بزرگان دینی ما به این مسأله بارها تأکید کرده اند که بهترین عمل در این روز برائت از مشرکین و شیاطین حقیقی عالم است و این مهم میسر نمی شود مگر با انسجام و همدلی تمامی مسلمین با هر فکر و عقیده و مسلکی که باشند.

قربانی، نماد وارستگی و مساوات

حجاج در ادامه اعمال روز عید با کوله باری از عقیده و جهاد، رو به سنت قربانی می آورند و آن را به پیشگاه پروردگار هدیه می کنند و به دستور الهی جامه عمل می پوشانند که فرمود: «فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ».

(4) آن کسی که به قربانگاه می رود و گوسفندی را ذبح می کند، در حقیقت با حرکتی نمادین عزم از میان بردن هوس ها و وابستگی هایش را می کند و آماده ایثار و فداکاری می شود. این عمل را از آن جهت که عبادت و وسیله تقرب به خداست، قربان گویند. (5) چنان که امام سجاد(علیه السلام) ضمن پرسشی از شبلی پرسیدند: «آیا به هنگام سربریدن قربانی، نیت کردی که با تمسک به حقیقت تقوی و ورع حلقوم طمع را قطع کنی ...» (6)

بخشش و قربانی و تقسیم آن در میان مردم بویژه تنگ دستان به معنای دستگیری و تعاون است. وقتی حاجی در روز عید به شکرانه انجام مناسک حج، موظف می شود تا حیوانی سالم و کامل را بکشد و گوشت آن را به نیازمندان بدهد، این عمل خود عامل نزدیک شدن به خدا می گردد و انسان را مشمول عنایت الهی می سازد و هم بر حسب مصرف، عامل ایجاد محبت بین انسان و افراد جامعه می شود. این گونه است که بین مسلمانان رابطه ای صمیمی به وجود می آید که خود یکی از عوامل و زمینه های انسجام است و بدین صورت تعاون و همبستگی اجتماعی در اعمال خیر و نیکوکاری در میان مردمان افزایش می یابد. از طرف دیگر، اگر تقسیم قربانی صحیح انجام گیرد، میلیون ها گرسنه سیر می شوند و بدینوسیله بین غنی و فقیر، ارتباط برقرار می گردد. این همان انسجام و همدلی مورد توجه شارع است. از دیگر نمادهای قربانی «مساوات» است؛ به طوری که تقسیم گوشت قربانی به سه قسمت و استفاده شخص حاجی از آن (7) شاهد گویایی بر این مساوات است. و در این صورت یکی از مصادیق تفرقه (امتیازاتی که انسان برای خود قائل شده است) از بین می رود و همه به این قول پیامبر اعظم(صلی الله علیه و اله) رجوع می کنند که در خطبه حجة الوداع فرمود: «مردم! پروردگار همه شما یکی است و پدر همه شما یکی است؛ همه از آدم هستید و آدم از خاک است؛ عرب را بر عجم فضیلتی نیست، مگر به تقوا.» (8) این عمل در حج، عدالت اجتماعی اسلام را منعکس می کند و خود عاملی است بر انسجام و اتحاد بین همه مسلمین جهان.

آداب و رسوم عید سعید قربان در کشورهای مختلف جهان

مجموعه: فرهنگ زندگی

آداب و رسوم عید سعید قربان در کشورهای مختلف جهان

روز دهم ماه قمری ذی الحجه، مصادف با عید قربان از گرامیترین عیدهای مسلمانان است که به یاد ابراهیم و فرزندش اسماعیل، توسط بسیاری از مسلمانان جشن گرفته می‌شود، این عید یکی از روزهای فرخنده در گاه شماری اسلامی است.

عید قربان یا گوسپندگوشان (در عربی: عید الأضحی) یکی از روزهای فرخنده در گاه‌شماری اسلامی است. عید قربان که از جمله تعطیلات رسمی مسلمانان است، از یک تا چهار روز جشن گرفته می‌شود و در طی آن مردم با پوشیدن بهترین پوشاک خود، پس از انجام عبادات، به دید و بازدید و جشن و سرور می‌پردازند. البته برگزار کردن مراسم قربانی در این عید بر همه واجب نیست و تنها بر زائران کعبه در مراسم حج واجب است، اما بسیاری از مسلمانان در سراسر جهان در این روز، گوسفند، گاو یا شتری را قربانی کرده و گوشت آنرا بین همسایگان و مستمندان تقسیم می‌کنند.

حاجیان در این روز پس از به پایان رساندن مناسک حج، حیوانی را ذبح می‌کنند و پس از قربانی آنچه بر آنان در حال احرام، حرام شده بود - مانند نگاه کردن در آینه، گرفتن ناخن و شانه زدن مو -، حلال می‌گردد و با توجه به اینکه حج، یکی از عبادتهای بسیار مهم در اسلام است، توانایی به انجام رساندن آن نیز برای هر مسلمانی بسیار شادی آور است، در نتیجه، روزی که پس از انجام وظایف سنگین حج، به عنوان جایزه الهی و اتمام احرام پیش می‌آید را عید می‌دانند.

همچنین در روایت‌های مکرری نقل شده که در روز عید قربان، قربانی کنید تا گرسنگان و بیچارگان نیز به خوراک برسند.

ریشه عید قربان

عید قربان ریشه در دوران قبل از تاریخ بشر دارد. انسان اولیه که از فهم طبیعت عاجز است، برای به دست آوردن ترحم خدایان دست به قربانی کردن حیوانات و انسان‌ها می‌زند. این سنت در اسلام نیز پذیرفته شده است. در روایات مختلف دینی آمده است که ابراهیم در سن بالا دارای فرزندی شد که او را اسماعیل نام نهاد و برایش بسیار عزیز و گرامی بود. اما مدتها بعد، هنگامی که اسماعیل به سنین نوجوانی رسیده بود، فرمان الهی چندین بار در خواب به ابراهیم نازل شد و بدون ذکر هیچ دلیلی به او دستور داده شد تا اسماعیل را قربانی کند. او پس از کشمکش‌های فراوان درونی، در نهایت با موافقت خالصانه فرزندش، به محل مورد نظر می‌رود و ابراهیم آماده سر بریدن فرزند محبوب خود می‌شود. اما به هنگام انجام قربانی اسماعیل خداوند که او را سربلند در امتحان می‌یابد، گوسفندی را برای انجام ذبح به نزد ابراهیم می‌فرستد.

این ایثار و عشق پیامبر به انجام فرمان خدا، فریضه‌ای برای حجاج می‌گردد تا در این روز قربانی کنند و از این طریق برای یتیمان و تهیدستان خوراکی فراهم سازند. در این روز همچنین مستحب است که نماز عید قربان برپا گردد. نماز عید قربان باید در فاصله زمانی طلوع آفتاب روز عید تا ظهر خوانده شود و شامل دو رکعت است. کربن‌ها، همان روحانیان دین "مهر" بوده‌اند و به دلیل قربانی کردن "گاو" از سوی ایشان، واژه "قربانی" نیز از همینان برگرفته شده است.

عید قربان در آینه تاریخ اقوام ایرانی

عید قربان به عنوان یکی از بزرگترین اعیاد اسلامی، در مناطق مختلف کشورمان با مراسم و آیین‌هایی خاص و شکوهمندی ویژه برگزار می‌شود. با دقت در نحوه برگزاری این مراسم مشاهده می‌شود اگرچه مردم هر ناحیه، آداب متفاوتی در این خصوص دارند ولی این مراسم در لایه‌های عمیق‌تر شبیه یکدیگر و مطابق با آیین‌های دیرین و کهن برگزاری عید سعید و عزیز قربان است.

ایرانیان بنا بر رسوم ویژه‌ای که دارند از مدت‌ها پیش از روز عید قربان ، خود را آماده جشن می‌کنند و مقدمات این مراسم با خرید حیوان قربانی آغاز می‌شود.

انتخاب حیوان برای قربانی در هر منطقه متناسب با عادت‌ها و عقاید ویژه همان منطقه است و حیوان قربانی با شرایط خاصی برای زمان ذبح ، نگهداری ، آماده و آراسته می‌شود..

خانه تکانی ، رفت و روب ، شستشو ، حمام و نظافت نیز از جمله آداب است که ایرانیان پیش از عید قربان آنها را به جا می‌آورند.

ایرانیان قربانی خود را در مناطق مختلفی فدیة میکنند ، برخی در اماکن مقدس از جمله امامزاده‌ها ، برخی در خانه‌های مسکونی و برخی دیگر در میدان‌های اصلی محل زندگی به انجام این عمل معنوی می‌پردازند.

هنگام ذبح اشعار و ادعیه خاصی خوانده می‌شود و قصاب نیز اغلب شرایط و جایگاه ویژه‌ای دارد.

پس از قربانی بنا بر رسم رایج ، گوشت قربانی برای تبرک بین مردم همان ناحیه و بویژه مستمندان توزیع می‌شود.

از جمله آداب دیگری که در جشن قربانی در میان ایرانیان رواج دارد بازیهای محلی و ارسال هدایا برای نوعروسان است

قربانی کردن با نیت الهی در بین ایرانیان از ارزش و جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و علاوه بر بجای آوردن این سنت حسنه در عید قربان ، در هنگام برآورده شدن نذرهای خود و یا بدست آوردن موفقیت‌های مادی در زندگی نیز با قربانی کردن حیوانی حلال گوشت و تقسیم آن بین همسایه‌ها و افراد فقیر ، به عرض ارادت به ذات احدیت و شکر گذاری به درگاه الهی می‌پردازند

عید قربان در کشورهای اسلامی

عید قربان در عربستان:

زائران بیت‌الله الحرام جمره عقبه یا جمره بزرگ را که یکی از نمادهای سه‌گانه شیطان است، رمی می‌کنند. آنان پس از قربانی کردن و حلق (تراشیدن موی سر) از احرام خارج خواهند شد.

فردا و پس فردا هم رمی جمرات سه‌گانه ادامه می‌یابد.

زائران بیت‌الله الحرام پس از سومین رمی جمرات، سرزمین مقدس منی را به مقصد مکه مکرمه ترک می‌کنند.

مراسم حج تمتع با طواف و سعی بین صفا و مروه پایان می‌یابد.

عید سعید قربان در افغانستان:

مسلمانان افغانستان صبح روز عید قربان با پوشیدن لباس‌های نو در حالی که ذکر الله اکبر بر زبان دارند به سوی مساجد حرکت می‌نمایند تا نماز پرشکوه عید قربان را برگزار کنند.

به مناسبت عید سعید قربان همه ساله در افغانستان سه روز تعطیل است.

ادای سنت قربانی کردن در عید سعید قربان از مهمترین آداب و رسوم مردم افغانستان است.

مردم مسلمان افغانستان اعیاد اسلامی به ویژه فطر و قربان را با شکوه خاصی برگزار می‌کنند و در این ایام به دید و بازدید بزرگان و اعضای خانواده خود می‌روند.

رفع کدورت‌ها از دیگر آداب و رسوم پسندیده افغان‌ها در ایام عید سعید قربان است.

بزرگان و سرپرستان خانواده های افغان می‌کوشند در این عید اسلامی برای اعضای خانواده خود لباس نو تهیه کنند. افرادی که برای دید و بازدید به منازل اعضای خانواده و دوستان خود می‌روند با شیرینی و خشکبار پذیرایی می‌شوند.

عید سعید قربان در ترکیه:

مسلمانان سراسر ترکیه نیز با حضور گسترده در مساجد، نماز این روز فرخنده را به جماعت اقامه می‌کنند. مسلمانان ترکیه به قربانی کردن اهمیت زیادی می‌دهند و براساس این سنت حسنه، هر کسی در صورت وسع مالی و نداشتن بدهی، در سه روز از تعطیلات چهار روزه عید قربان، گوسفند، گوساله و شتر ذبح می‌کند. در روز عرفه که در ترکیه نیمه تعطیل است فرصت خوبی برای زیارت قبور است. در این روز خانواده‌ها به قبرستان‌ها رفته برای نزدیکان خود دعا می‌خوانند و سر و دستی به سنگ قبرها می‌کشند و قبور را شستشو می‌دهند.

در عید قربان گاهی هم چند خانواده فامیل یا همسایه، مشترکا گاو یا گوساله و حتی شتر خریداری کرده و قربانی می‌کنند.

عید قربان به همراه عید فطر به عنوان دو عید بزرگ ملی و مذهبی در ترکیه با رسوم و آیین‌های ویژه خود نمادی از تعاون، همپاری و احسان در جامعه و در این حال نمادی از اعتقادات عمیق مذهبی مردم این کشور است. مردم ترکیه از هفته‌ها قبل خود را برای برگزاری هر چه بهتر عید قربان آماده می‌کنند. چراغانی کردن مناره مساجد، کوچه و خیابانها؛ خانه‌تکانی و پختن غذا و شیرینی‌های ویژه از اقداماتی است که از روزها قبل از عید در جای‌جای این کشور اسلامی صورت می‌گیرد. روز اول عید، مردان خانواده به نماز عید می‌روند و سپس مشغول ذبح قربانی می‌شوند.

دید و بازدیدهای فامیل و آشنایان با نزدیکان از رسومات حسنه و رعایت آن از دیدگاه خانواده‌های ترکیه الزامی است. هر کسی برای دیگری هدیه ای می‌خرد و کوچکترها در ملاقات با بزرگترها، دست آنان را بوسیده و عیدی می‌گیرند. روحیه تعاون در ایام عید قربان در جامعه ترکیه به اوج خود می‌رسد و کمک‌های مالی به تنگدستان در این روزهای خاص افزایش می‌یابد.

طبق عرف مرسوم دیدار از خانواده‌هایی که یکی از نزدیکان آنان در فاصله عید فطر و عید قربان فوت کرده است، در اولویت برنامه دیدارها قرار دارد.

به باور مردم ترکیه، دید و بازدیدهای عید قربان علاوه بر اجر اخروی، موجب یکدلی، همبستگی و تحکیم روابط خانوادگی و انسانی و رفع کدورت‌ها می‌شود.

اتوبوسهای درون شهری، بزرگراه‌ها و اتوبوس‌های دریایی با هدف تشویق به صلح رحم و تقویت پیوند خانوادگی و دوستی بدستور دولت ترکیه رایگان می‌شود.

شهرداری‌ها در برگزاری هر چه صحیح و راحت تر عید قربان از روزها قبل جایگاه‌های ویژه را برای فروش و ذبح قربانی در نقاط مختلف اختصاص می‌دهند و بازرسی می‌کنند.

تشکل‌های مدنی و برخی سازمانهای دولتی ترکیه برای کمک به مستمندان، کمک‌های نقدی؛ پوست و امحاء و احشاء قربانی‌ها جمع‌آوری می‌کنند.

تعطیلات رسمی عید قربان در ترکیه چهار روز و نیم است و دواير و ادارات دولتي ترکیه از بعدازظهر پنجشنبه (ديروز) تا روز سه شنبه تعطیل خواهد بود.

عید سعید قربان در اندونزي:

میلیون‌ها نفر از مسلمانان اندونزي به مناسبت آغاز جشن عید قربان (عید الاضحی) در مساجد سراسر این کشور حضور می‌یابند.

مسلمانان اندونزي از دیرباز در روز عید قربان ابتدا مراسم نماز را در مساجد برگزار می‌کنند و سپس این روز را با قربانی کردن گاو یا بز و توزیع گوشت میان اقوام، دوستان و فقرا جشن می‌گیرند.

این سنت نیکو برای گرامیداشت یاد فداکاری حضرت ابراهیم نبی(ع) برای ذبح فرزندش اسماعیل در راه خدا، صورت می‌گیرد.

مردم مسلمان مالزی هم با حضور گسترده در مساجد، نماز عید سعید قربان را هرچه باشکوه‌تر اقامه می‌کنند: مسلمانان سراسر مالزی در عید قربان، قربانی کردن، این سنت ابراهیمی را پاس می‌دارند.

عید سعید قربان در قرقیزستان:

نماز عید سعید قربان در قرقیزستان در حالی اقامه می‌شود که مسلمانان از اوایل بامداد با حضور در مساجد و خیابان‌ها، صف‌های طولانی تشکیل می‌دهند

پس از نماز عید، مردم با ذبح گاو و گوسفند، گوشت آن را میان نیازمندان قسمت کردند.

عید سعید قربان در جمهوری قرقیزستان تعطیل رسمی است.

مسلمانان جمهوری قزاقستان نیز با حضور گسترده در مساجد، نماز عید سعید قربان را باشکوه اقامه می‌کنند.

انبوه نمازگزاران در مسجد مرکزی شهر آلماتی از اوایل بامداد با وجود سردی هوا، به علت کمبود جا، نماز را در خیابان‌های اطراف اقامه می‌کنند.

پس از اقامه نماز، مسلمانان با ذبح گوسفند گوشتِ قربانی را میان محرومان تقسیم و در این سنت اسلامی شرکت می‌کنند.

گروهی از خانواده‌های اسیران فلسطینی غزه هم با در دست داشتن شمع به استقبال عید قربان رفتند.

این مادران با رنج و درد فراق فرزندانشان به شوق دیدار با آنها گردهم آمدند.

روز عرفه چه روزیست؟

روز عرفه - نهم ذیحجه را روز عَرَفَه گویند. این روز از روزهای مهم برای مسلمانان و از جمله شیعیان است. گرچه عید نامیده نشده اما همچون عید خوانده شده است. از سوی دیگر از آنجا که امام سوم شیعیان حرکت خود را بسوی کربلا پس از مراسم حج آغاز کرد برای شیعیان از اهمیت بسزایی برخوردار است. همچنین زیارت امام سوم شیعیان در این روز بسیار توصیه شده است. «دعای امام حسین در روز عرفه» از مهم ترین اعمال این روز است که پس از نماز ظهر و عصر خوانده میشود. عید قربان پس از روز عرفه قرار دارد.

نامگذاری روز عرفه

در باره نامگذاری این روز به عرفه آمده است:

جبرائیل علیه السلام هنگامی که مناسک را به ابراهیم میآموخت، چون به عرفه رسید به او گفت «عرفت؟» و او پاسخ داد «آری»، لذا به این نام خوانده شد. و نیز گفته اند سبب آن این است که مردم از این جایگاه به گناه خود اعتراف میکنند و بعضی آن را جهت تحمل صبر و رنجی میدانند که برای رسیدن به آن باید متحمل شد. چرا که یکی از معانی «عرف» صبر و شکیبایی و تحمل است.

اعمال حجاج در روز عرفه

در این روز حجاج از شهر مکه به صحرای عرفات آمده و در آنجا به راز و نیاز و دعا پرداخته و پس از نماز ظهر و عصر به مکه باز میگردند.

اعمال غیر حجاج روز عرفه

برای این روز دعاها، نمازها و اعمال مختلفی (از جمله غسل) ذکر شده است که شیعیان از جمله افرادی که در حج حضور ندارند بجا میآورند. از جمله مهم ترین این اعمال دعای امام سوم شیعیان در روز عرفه است.

زیارت امام سوم شیعیان در روز عرفه

یکی از مهم ترین اعمال توصیه شده در این روز زیارت امام سوم شیعیان (از دور یا نزدیک است). در مفاتیح الجنان در این باره آمده است:

زیارت حضرت سید الشهداء علیه السلام که برابر هزار حج و هزار عمره و هزار جهاد و بلکه افضل از این است، و روایات در کثرت فضیلت زیارت آن حضرت در این روز متواتر است [یعنی از افراد بسیاری نقل شده است] و اگر کسی در این روز توفیق یابد، که زیر قبه مقدسه آن حضرت باشد، ثوابش کمتر از کسی که در عرفات باشد نیست، بلکه بیشتر و بیشتر است.

اعمال شب و روز عرفه (اعمال مستحبی)

شب نهم از شب‌های متبرک و شب مناجات با قاضی الحاجات است و توبه در آن شب مقبول و دعا در آن مستجاب است. عبادت در این شب، اجر صد و هفتاد سال عبادت را دارد. برای شب عرفه چند عمل وارد شده است:

1- دعایی که با این عبارت آغاز می‌شود، خوانده شود

اللَّهُمَّ يَا شَاهِدَ كُلِّ نَجْوَى وَ مَوْضِعَ كُلِّ شَكْوَى وَ عَالِمَ كُلِّ خَفِيَّةٍ وَ مُنْتَهَى كُلِّ حَاجَةٍ يَا مُبْتَدِئًا كَمَا رُوِيَ أَنَّ هَرَّ كَسٍ أَنْ رَا فِي شَبِّ عَرَفَةَ يَا فِي شَبِّهَايَ جَمْعَهُ بِخَوَانِدِ خَدَاوَنِدِ أَوْ رَا بِبَا مَرَزْدِ .

2- به نقل کفعمی [تسبیحات عشر را که در اعمال روز عرفه آمده است را هزار مرتبه خوانده شود .

3- دعاء اللّهُمَّ مَنْ تَعَبًا وَ تَهَيًّا رَا كَمَا فِي رُوزِ عَرَفَةَ وَ شَبِّ وَ رُوزِ جَمْعَهُ نِيْزَ وَارِدِ اسْتِ، خَوَانِدِ شُودِ .

4- زیارت امام حسین علیه السلام .

اعمال روز عرفه

روز نهم روز عرفه و از اعیاد عظیمه است اگرچه به اسم عید نامیده نشده است . عرفه روزی است که حق تعالی بندگان خویش را به عبادت و طاعت خود فرا خوانده و سفره های جود و احسان خود را برای ایشان گسترانیده و شیطان در این روز خوار و حقیرتر و رانده تر و خشناک ترین اوقات خواهد داشت و روایت شده که حضرت امام زین العابدین علیه السلام در روز عرفه صدای سائلی را شنید که از مردم تقاضای کمک می نمود. امام به او فرمود: وای بر تو آیا در این روز از غیر خدا تقاضا می کنی؟ حال آن که در این روز امید می رود که بچه های در شکم هم از فضل خدا بی نصیب نمانند و سعید شوند.

برای این روز اعمالی ذکر شده است:

- 1- غسل که مستحب است قبل از زوال انجام شود.**
- 2- زیارت امام حسین علیه السلام ، که از هزار حج و هزار عمره و هزار جهاد بالاتر است و احادیث، در کثرت فضیلت زیارت آن حضرت در این روز متواتر است و اگر کسی توفیق یابد که در این روز در تحت قُبّه مقدّسه آن حضرت باشد ثوابش کمتر از کسی که در عرفات است نیست.**
- 3- بعد از نماز عصر پیش از آن که مشغول به خواندن دعاهاى عرفه شود در زیر آسمان دو رکعت نماز بجا آورد و نزد حق تعالی به گناهان خود اعتراف و اقرار کند تا به ثواب عرفات رستگار شود و گناهانش آمرزیده گردد. پس چون وقت زوال شد زیر آسمان رُود و نماز ظهر و عصر را با رکوع و سجود نیکو به عمل آورد و چون فارغ شود دو رکعت نماز اقامه کند. در رکعت اول بعد از حمد، توحید و در دوم بعد از حمد، قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ خوانده شود. و بعد از آن چهار رکعت نماز گزارد که در هر رکعت بعد از حمد، توحید پنجاه مرتبه بخواند. که این نماز، همان نماز حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام است .**
- 4- شیخ کفعمی در مصباح فرموده مستحب است روزه روز عرفه برای کسی که ضعف پیدا نکند و مانع دعا خواندن او نشود .**
- 5- مستحب است غسل پیش از زوال و زیارت امام حسین علیه السلام در روز و شب عرفه.**
- 6- تسبیحات حضرت رسول صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ در روز عرفه که در ذیل می آید:**

سُبْحَانَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ عَرْشُهُ سُبْحَانَ الَّذِي فِي الْأَرْضِ حُكْمُهُ

منزه است خدایی که در آسمان است عرش او منزه است خدایی که در زمین است فرمان و حکمش

سُبْحَانَ الَّذِي فِي الْقُبُورِ قَضَاؤُهُ سُبْحَانَ الَّذِي فِي الْبَحْرِ سَبِيلُهُ

منزه است خدایی که در گورها قضا و فرمانش جاری است منزه است خدایی که در دریا راه دارد

سُبْحَانَ الَّذِي فِي النَّارِ سُلْطَانُهُ سُبْحَانَ الَّذِي فِي الْجَنَّةِ رَحْمَتُهُ

منزه است خدایی که در آتش دوزخ سلطنتش موجود است منزه است خدایی که در بهشت رحمت او است

سُبْحَانَ الَّذِي فِي الْقِيَمَةِ عَدْلُهُ سُبْحَانَ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاءَ سُبْحَانَ

منزه است خدایی که در قیامت عدل و دادش برپا است منزه است خدایی که آسمان را بالا برد منزه است خدایی

الَّذِي بَسَطَ الْأَرْضَ سُبْحَانَ الَّذِي لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنَاجِيَ مِنْهُ إِلَّا إِلَيْهِ

پس که زمین را گسترده منزه است خدایی که ملجا و پناهی از او نیست جز بسوی خودش * *

بِغَوْ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ صد مرتبه و بخوان

منزه است خدا و حمد از آن خدا است و معبودی جز خدا نیست و خدا بزرگتر از توصیف است.

7- سوره توحید صد مرتبه و آیه الکرسی صد مرتبه و صلوات بر محمد و آل محمد صد مرتبه خوانده شود و دعای ذیل

خوانده شود:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ

معبودی جز خدا نیست یگانه ای که شریک ندارد پادشاهی خاص او است و از آن او است حمد زنده کند و بمیراند

وَيُمِيتُ وَيُحْيِي وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

و بمیراند و زنده کند و او است زنده ای که نمیرد هرچه خیر است بدست او است و او بر هر چیز توانا است .

ده مرتبه اَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَآتُوبُ إِلَيْهِ

آمرزش خواهم از خدایی که معبود بحقی جز او نیست که زنده و پاینده است و بسوی او توبه کنم

ده مرتبه یا اللَّهُ ده مرتبه یا رَحْمَنُ ده مرتبه یا رَحِيمُ ده مرتبه یا بَدِيعُ

ای خدا * ای بخشاینده * ای مهربان * ای پدیدآورنده

السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ده مرتبه یا حَيُّ یا قَيُّومُ ده

آسمانها و زمین ای صاحب جلالت و بزرگواری * ای زنده و ای پاینده*

مرتبه یا حَنَّانُ یا مَنَّانُ ده مرتبه یا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ ده مرتبه امین ده مرتبه

ای پرعطا ای پر نعمت * ای که معبودی جز تو نیست * اجابت کن * دعا و نیایش

8- ذکر صلوات از حضرت صادق علیه السلام

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ يَا مَنْ هُوَ أَقْرَبُ إِلَيَّ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ يَا

خدایا از تو خواهم ای کسی که او نزدیکتر است به من از رگ گردن ای

مَنْ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ يَا مَنْ هُوَ بِالْمَنْظَرِ الْأَعْلَى وَبِالْأَفْقِ

که حائل شود میان انسان و دلش ای که او در دیدگاه اعلی است و در افق

الْمُبِينِ يَا مَنْ هُوَ الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى يَا مَنْ لَيْسَ كَمِثْلِهِ

آشکاری است ای که او بخشاینده است و بر عرش استیلا دارد ای که نیست مانندش

شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ

چیزی و او شنوا و بینا است از تو خواهم که درود فرستی بر محمد و آل محمد.

و بخواه حاجت خود را که برآورده خواهد شد انشاءالله تعالی پس بخوان این صلوات را که از حضرت صادق علیه السلام

منقول است که هر که بخواند مسرور کند محمد و آل محمد را در صلوات بر ایشان بگوید:

اللَّهُمَّ يَا أَجْوَدَ مَنْ أَعْطَى وَ يَا خَيْرَ

خدایا ای بخشنده ترین عطابخشان و ای بهترین

مَنْ سَأَلَ وَبِأَرْحَمَ مَنْ اسْتَرْجَمَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ فِي

درخواست شدگان و ای مهربانترین کسی که از او مهربانی جویند خدایا درود فرست بر محمد و آلش در

الْأُولَى وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ فِي الْآخِرِينَ وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ

زمره پیشینان و درود فرست بر محمد و آلش در زمره پسینان و درود فرست بر محمد

وَآلِهِ فِي الْمَلَأِ الْأَعْلَى وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ فِي الْمُرْسَلِينَ

و آلش در ساکنین عالم بالا و درود فرست بر محمد و آلش در زمره مرسلین

اللَّهُمَّ اعْطِ مُحَمَّدًا وَآلَهُ الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَالشَّرَفَ وَالرَّفْعَةَ

خدایا عطا کن به محمد و آلش مقام وسیله و فضیلت و شرف و رفعت

وَالدَّرَجَةَ الْكَبِيرَةَ اللَّهُمَّ إِنِّي آمَنْتُ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ

و درجه بلند خدایا من ایمان آوردم به محمد صلی الله علیه و آله

وَلَمْ أَرَهُ فَلَا تَحْرِمْنِي فِي الْقِيَمَةِ رُؤْيَتَهُ وَأَرْزُقْنِي صُحْبَتَهُ وَتَوْفِئِي

با اینکه او را ندیده ام پس در روز قیامت از دیدارش محروم مفرما و مصاحبت و همنشینی او را روزیم فرما

عَلَى مِلَّتِهِ وَأَسْقِنِي مِنْ حَوْضِهِ مَشْرَبًا رَوْبًا سَائِغًا هَنِيئًا لَا أَظْمَأُ

و بر کیش او بمیرانم و بنوشانم از حوض او (حوض کوثر) نوشاندنی سیراب و جانبخش و گوارا که

بَعْدَهُ أَبَدًا إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ إِنِّي آمَنْتُ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى

پس از آن هرگز تشنه نشوم که براستی تو بر هرچیز توانایی خدایا من ایمان آورده ام به محمد صلی

اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَلَمْ أَرَهُ فَعَرَفْنِي فِي الْجَنَّةِ وَجْهَهُ اللَّهُمَّ بَلِّغْ مُحَمَّدًا

الله علیه و آله و او را ندیده ام پس در بهشت رویش را به من نشان ده خدایا برسان به محمد

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ مِنِّي تَحِيَّةً كَثِيرَةً وَسَلَامًا.

صلی الله علیه و آله از جانب من تحیتی بسیار و سلامی.

9- دعای ام داود خوانده شود.

10- این تسبیح را که ثواب آن بسیار است گفته شود:

سُبْحَانَ اللَّهِ قَبْلَ كُلِّ أَحَدٍ وَسُبْحَانَ اللَّهِ بَعْدَ كُلِّ أَحَدٍ وَسُبْحَانَ اللَّهِ مَعَ كُلِّ أَحَدٍ وَسُبْحَانَ

منزه باد خدا پیش از هر کس و منزه باد خدا پس از هرکس و منزه باد خدا با هرکس و منزه باد

اللَّهُ يَبْقَى رَبُّنَا وَيَفْنَى كُلُّ أَحَدٍ وَسُبْحَانَ اللَّهِ تَسْبِيحًا يَفْضَلُ تَسْبِيحَ

خدا که باقی ماند پروردگار ما و فانی شود هرکس و منزه باد خدا تنزیهی که فزونی گیرد بر تسبیح

الْمُسَبِّحِينَ فَضْلًا كَثِيرًا قَبْلَ كُلِّ أَحَدٍ وَسُبْحَانَ اللَّهِ تَسْبِيحًا يَفْضَلُ

تسبیح گویان فزونی بسیاری پیش از هرکس و منزه باد خدا تنزیهی که فزونی گیرد بر

تَسْبِيحِ الْمُسَبِّحِينَ فَضْلًا كَثِيرًا بَعْدَ كُلِّ أَحَدٍ وَسُبْحَانَ اللَّهِ تَسْبِيحًا

تسبیح گویان فزونی بسیاری پس از هرکس و منزّه باد خدا تنزیهی که

يَفْضَلُ تَسْبِيحَ الْمُسَبِّحِينَ فَضْلاً كَثِيراً مَعَ كُلِّ أَحَدٍ وَ سُبْحَانَ اللَّهِ تَسْبِيحاً يَفْضَلُ تَسْبِيحَ الْمُسَبِّحِينَ

فزونی گیرد بر تسبیح گویان فزونی بسیار با هر کس ، و منزّه باد خدا تنزیهی که فزونی گیرد بر تسبیح گویان

فَضْلاً كَثِيراً لِرَبِّنَا الْبَاقِي وَيَفْنَى كُلُّ أَحَدٍ وَسُبْحَانَ اللَّهِ تَسْبِيحاً لَا يُحْصَى وَلَا يُدْرَى وَلَا يُنْسَى وَلَا

برتری بسیاری برای پروردگار ما که باقی ماند و جز او فانی شود هر کس و منزّه باد خدا تنزیهی که به شماره در نیاید و دانسته نشود و فراموش نگردد و

يَبْلَى وَلَا يَفْنَى وَكَيْسَ لَهُ مُنْتَهَى وَسُبْحَانَ اللَّهِ تَسْبِيحاً يَدُومُ

کهنه نشود و فنا نپذیرد و انتهایى برایش نباشد و منزّه باد خدا تنزیهی که دوام داشته باشد

يَدُومِهِ وَيَبْقَى بِبَقَائِهِ فِي سِنِي الْعَالَمِينَ وَشَهْرٍ الدَّهْوَرِ وَأَيَّامِ

به دوام او و باقی ماند به بقای او در طول سالهای این جهان و سایر جهانیان و ماههای این روزگار و هر روزگار و روزهای

الدُّنْيَا وَسَاعَاتِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ أَبَدَ الْأَبَدِ وَمَعَ الْأَبَدِ مِمَّا

دنیا و ساعات شب و روز و منزّه باد خدا تا جاویدان است جاوید و همراه با جاوید بدانسان که

لَا يُحْصِيهِ الْعَدَدُ وَلَا يُفْنِيهِ الْأَمَدُ وَلَا يَقْطَعُهُ الْأَبَدُ وَ تَبَارَكَ اللَّهُ

شماره اش نتوان کرد و زمان و مدت آنرا به فنا نکشاند و قطعش نکند ((هرگز)) و بزرگ است خدا

أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ پس بگو: وَالْحَمْدُ لِلَّهِ قَبْلَ كُلِّ أَحَدٍ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ بَعْدَ كُلِّ

بهترین آفریدگان * و ستایش خاص خدا است پیش از هرکس و ستایش از آن او است پس از هر

أَحَدٍ تا آخر دعا لکن بجای هر سُبْحَانَ اللَّهِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بگو و چون به أَحْسَنُ

کس * منزّه است خدا و ستایش خاص خداست * بهترین

الْخَالِقِينَ رسیدی بگو: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قَبْلَ كُلِّ أَحَدٍ تا به آخر بجای سُبْحَانَ اللَّهِ

آفریدگان * معبودی نیست جز خدا پیش از هرکس * منزّه است خدا

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ می گویی و بعد از آن بگو: وَاللَّهُ أَكْبَرُ قَبْلَ كُلِّ أَحَدٍ تا به آخر که بجای

جز او خدایی نیست * و خدا بزرگتر است از توصیف پیش از هر کس *

سُبْحَانَ اللَّهِ اللَّهُ أَكْبَرُ می گویی پس می خوانی دعای: اللَّهُمَّ مَنْ تَعَبَّأَ وَتَهَيَّأَ را که

منزه است خدا و خدا بزرگتر است از توصیف

11- دعای امام حسین علیه السلام در روز عرفه خوانده شود .

12- در آخر روز عرفه این دعا خوانده شود:

يَا رَبِّ إِنَّ ذُنُوبِي لَا تَضُرُّكَ وَإِنَّ مَغْفِرَتَكَ لِي لَا تَنْقُصُكَ فَأَعْطِنِي مَا لَا

پروردگارا همانا گناهان من زیانی به تو نزند و محققاً آمرزش تو از من نقصانی به تو نرساند پس عطا کن به من

يَنْقُصُكَ وَأَغْفِرْ لِي مَا لَا يَضُرُّكَ وَ ابْضَا بِخَوَانِ : اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنِي خَيْرَ مَا

آنچه را نقصانت نرساند و بیامرز برایم آنچه را زیانت نزند * خدایا محروم مکن از آن خیری که

عِنْدَكَ لِشَرِّ مَا عِنْدِي فَإِنْ أَنْتَ لَمْ تُرْحَمْنِي يَتَّعِبِي وَنَصَبِي فَلَا تَحْرِمْنِي أَجْرَ الْمُصَابِ عَلَي مُصِيبَتِهِ

نزد تو است بخاطر آن شری که در پیش من است پس اگر تو به رنج و خستگیم رحم نمی کنی پس محرومم مدار از پاداش مصیبت دیده ای بر مصیبتش.

13- دعای مشلول خوانده شود.